

10 міфів про вакцинацію проти COVID-19 у ЗМІ та соціальних мережах

*Вірус і брехня про нього
поширюються швидко*

24 лютого 2021 року Україна розпочала масову вакцинацію від коронавірусної інфекції. На той момент кампанія з вакцинації вже кілька місяців тривала в Ізраїлі, державах Євросоюзу, в Об'єднаних Арабських Еміратах було повністю вакциновано 22% населення, а у Сінгапурі – 3,8%¹.

В державах, що першими розпочали кампанію з масового щеплення, пункти вакцинації спочатку базувалися виключно в лікарнях та інших закладах охорони здоров'я. Потім їх стали розміщувати практично всюди: у парках і храмах, конференц-залах, шкільних спортзалах, на іподромах. За кордоном швидко набули популярності локації типу drive through, коли вакцинуватися можна не виходячи з автомобіля.

Згодом держави вдалися до ще більш креативних підходів: у Румунії центр щеплення проти коронавірусу облаштували в знаменитому замку Дракули в Трансильванії, у Франції – у паризькому «Діснейленді», у Каннському фестивальному палаці, а також на найбільшій спортивній арені країни – стадіоні Stade de France. Бразильців прищеплювали в тому числі біля статуї Христа-Спасителя в Ріо-де-Жанейро, шведів – у Блакитному залі Стокгольмської ратуші, де проводяться банкети на честь Нобелівських лауреатів.

Також світом ширилась ідея фінансової мотивації прищеплюватися – приваблювали безкоштовними квитками на концерти та спортивні заходи, знижками, можливістю виграти в лотерею.

Україна пішла шляхом грошового заохочення, запропонувавши по 1 000 грн. повністю вакцинованим. Програма Є-підтримка стартувала наприкінці грудня 2021 року. Владою обіцяно², що в січні 2022 року перелік товарів та послуг буде розширено – для категорії вакцинованих громадян у віці 60+ збираються додати можливість придбати на цю суму ліки.

Оскільки обговорення вакцинації стало невід'ємною буденністю, ми зробили підбірку найбільш розповсюджених сумнівів, конспірологічних версій стосовно неї, якими українці радо діляться в соцмережах.

«Вакциновані швидше заражають інших, адже при щепленні їм ввели вірус»

В окремих групах противників щеплення можна зустріти заклики: «Тримайтеся подалі від вакцинованих! Вакцина – біологічна зброя, призначена для поширення вірусу від людини до людини!».

Вакцинація як методу боротьби з інфекційними хворобами понад 200 років. Більшість сьогоденнішого населення це якраз нащадки тих, хто вижив завдяки вакцинам. Віспощення – мабуть, найголовніша історія успіху в цій сфері. Віспа, яка забрала життя близько 1-2% населення, у період 1840-1843 рр. – більше 500 тис. європейців, нині переможена³

Вакцини проти COVID-19, що використовуються в Україні, пройшли випробування на безпеку та ефективність відповідно міжнародних стандартів ВООЗ.

Жодна із затверджених у більшості держав світу вакцин проти COVID-19 не містить живий вірус.

Щеплення лише моделює потрапляння інфекції в організм і спонукає імунну систему виробляти для захисту Т-лімфоцити та антитіла. Після імунізації в організмі залишаються «клітини пам'яті» – вони знають як у майбутньому боротися з інфекцією.

В Україні вакцинують⁴ препаратами, створеними за різними технологіями:

- **CoronaVac** – вакцина з неактивним вірусом у складі. Технології виробництва такого типу інактивованих вакцин перевірені протягом майже 70 років, першою вакциною була в 1955 році вакцина від поліомієліту.
- **AstraZeneca** – векторна вакцина. У ній використовується безпечний модифікований вірус застуди, який має в собі специфічний білок і активує імунну відповідь;
- Вакцини **Comirnaty** виробництва Pfizer/BioNTech і **Spikevax** виробництва Moderna мають у складі молекули матричної рибонуклеїнової кислоти (мРНК). Ця частина генетичного коду вірусу «навчає» клітини організму людини, що за вірус вони можуть «зустріти», виробляються антигени, відтак формуються необхідні для захисту антитіла. Сама ж мРНК руйнується.

«Якби вакцини працювали, вакциновані не хворіли би на COVID-19»

Користувачі соціальних мереж активно поширюють висловлювання директорки Центру США з контролю та профілактики захворювань (CDC) Рошель Валенскі (Rochelle Walensky), яка в прямому ефірі CNN у серпні 2021 року визнала, що «вакцини від COVID-19 не попереджають розповсюдження вірусу».

Фразу вирвано із контексту. На сайті CDC⁵ позицію викладено інакше. Насправді Рошель Валенскі сказала: «Наші вакцини працюють надзвичайно добре. Вони продовжують працювати проти варіанту «Дельта», попереджують складний перебіг хвороби та смерть. Проте вони не можуть попередити передачу вірусу».

Різні вакцини мають різну ефективність, всі ми унікальні, а імунітет – надскладна система. Але вакцини проти COVID-19 – одні з найбільш сучасних та ефективних. Доведено, що векторна вакцина AstraZeneca, яку розробила однойменна шведсько-британська компанія разом із Оксфордським університетом, захищає від важкої хвороби та госпіталізації з ефективністю 92%⁶ для штаму коронавірусу «дельта», а вакцина Comirnaty/Pfizer для даного штаму має ефективність 88%⁷.

Деякі вакциновані дійсно хворіють – в основному це люди похилого віку, люди зі слабким імунітетом і хронічними хворобами. Це трапляється тому, що по-перше панівний під час третьої хвилі пандемії (осінь 2021 р.) штам «Дельта» є більш агресивним ніж його попередники, по-друге вакциновані втрачають пильність, не носять захисні маски, не дотримуються соціальної дистанції.

Вакциновані, якщо вони заразилися «Дельтою», мають таке ж вірусне навантаження (кількість вірусу в організмі), як і невакциновані, котрі інфіковані цим штамом коронавірусу. Проте кількість вірусу в організмі вакцинованого знижується швидше, ніж в організмі невакцинованого, тому, як припускають вчені, вони можуть бути носіями впродовж менш тривалого періоду.

Якщо коронавірус «підхопила» вакцинована людина, хвороба у неї проходить без ускладнень. Як свідчать дані МОЗ України⁸ та Центрів США з контролю та профілактики захворювань⁹, невакциновані мають у 5 разів вищий ризик госпіталізації та майже у 9 разів вищий ризик смерті від COVID-19.

Як «дуже високу» оцінює Європейський центр із профілактики та контролю захворювань (ECDC) ймовірність того, що на початку 2022 року домінантним збудником COVID-19 в Європі стане новий штам «омікрон»¹⁰.

«Нині вакцинують безкоштовно, далі буде за гроші»

«Вакцинацію для українців зроблять за гроші, щоб матеріально неспроможні вмирили. Буде те саме, як із тестами. Ситуацію роздмухують, щоб доїти нас», – твердять у соціальних мережах.

- ✓ Вакцинація в Україні відбувається безоплатно, ба більше, можна обирати, яким саме препаратом зробити щеплення від коронавірусу.

Вакцини потрапляють в Україну за прямими контрактами держави та виробників вакцин. Крім того, існує солідарна ініціатива COVAX¹¹, за якою держави більш економічно спроможні допомагають біднішим. Також COVAX фінансують окремі організації, приватні компанії та особи, – наприклад, компанії TikTok, Shell, фонд Білла і Мелінди Гейтс. Понад 90 держав світу, в тому числі Україна, мають можливість отримати вакцини безоплатно для 20% своїх громадян в рамках COVAX. Маніпуляцією, похідною від «вакцинуватися будемо за гроші», є й така: якщо людина відмовилася робити щеплення, то надалі більше не матиме шансу отримати щеплення безоплатно. Це не так. За вакцину платить держава та донори – благодійні організації. Також Україна отримує вакцину через глобальну ініціативу COVAX безкоштовно, за рахунок внесків від інших держав та приватних донорів.

«Вакцини перетворюють людину на генно-модифіковану»

ДНК після вакцинації змінюється, його можуть запатентувати, а людина та її майбутні діти вважатимуться трансгенними, тобто генетично модифікованими. Схоже на більш «просунуту» версію міфу про вакцину як «печатку диявола», чи не так?

Однією з авторок міфу про «патентування» стала Керрі Мадей зі США. У відео «Вакцини проти COVID-19 містять РНК-модифікуючі трансгуманістичні нанотехнології», що шириться соціальними мережами, жінка представляється «лікаркою-остеопатом», яка «виступає за свободу, істину, велике кохання», «практикує істину в Ісусі через медицину».

- ✓ Основою для конспірологічної теорії¹² про «патентування» частково став факт, що мав місце в 2013 році. В США розглядалася можливість запатентувати послідовності генних мутацій, що можуть призводити до раку молочної залози. Була створена кДНК – синтетична копія ДНК для тестування мутації. Але запатентувати можливо лише штучно зроблену копію геному – не безпосередньо ДНК людини. В цьому випадку варто звернутися до міжнародних стандартів прав людини. Забезпечити свободу наук, досліджень у біології, медицині тощо при безумовному дотриманні прав, основоположних свобод та гідності людини, забезпечити конфіденційність генетичних даних покликана Загальна декларація про людський геном і права людини 1997 р.¹³ Ми щосекунди стикаємось з ДНК та РНК інших організмів та вірусів. Використовуємо у їжу значну кількість генетично модифікованих продуктів, тварин, отриманих внаслідок селекції, на які поширюються права інтелектуальної власності. Чи потрібно пояснювати, що це не впливає на людину?

«Вакцини призводять до безпліддя жінок і чоловіків»

Безпідставні чутки, у які дехто продовжує вірити: мовляв, вакцини від коронавірусу можуть призвести до безпліддя у жінок і чоловіків.

Ба більше, з «легкої руки» американської реп-співачки Нікі Мінаж розповсюдилось про еректильну дисфункцію побічне явище вакцин проти COVID-19. «Мій двоюрідний брат у Тринідаді не отримає вакцину, бо його друг отримав її та став імпотентом», – написала вона у Twitter.

- ✓ Заяву Мінаж категорично спростували медичні експерти в США. В ефірі CNN ведучий попросив директора Національного інституту алергії та інфекційних захворювань США Ентоні Фаучі звернутися до повідомлення реперки: «Чи є докази того, – запитав він, – що вакцини Pfizer, Moderna або будь-які інші викликають репродуктивні проблеми у чоловіків чи жінок?». «Рішуче «ні», – відповів доктор Фаучі. Також це підтверджують науковці Європейського товариства репродуктивної імунології в спільній заяві з Німецьким товариством перинатальної медицини. В США дослідження понад 35 тис. вагітних, яких щепили проти COVID-19 мРНК-вакцинами, засвідчили, що немає жодних доказів того, що препарати можуть нашкодити вагітній або ембріону¹⁴.

«Вакцини послаблюють імунітет»

«Дві дози вакцини виробництва Pfizer/BioNTech послаблюють імунну систему людини у 5-6 разів». Про це нібито заявив співробітник Інституту Френсіса Кріка доктор Девід Бауер у коментарі виданню Daily Mail. Від іноземних ЗМІ або англомовного сегменту Facebook «твердження» дісталось до України.

- ✓ І доктор Бауер, і Інститут у Лондоні існують, вони не вигадані. Але вчений не говорив Daily Mail про зниження імунітету людини внаслідок вакцинації. Натомість він стверджував, що у людей, щеплених вакциною від Pfizer/BioNTech, рівень антитіл проти штаму «дельта» був приблизно в 5-6 разів нижче, ніж рівень антитіл проти оригінального штаму SARS-CoV-2¹⁵.

«Вакцина захищає лише протягом 6 місяців»

«Нас хочуть назавжди посадити на голку!». Деякі скептики не бачать сенсу щепитися, якщо через півроку доведеться повторювати.

- ✓ Існують вакцини, що дають тривалий імунітет, майже на все життя (наприклад, це комбінована вакцина MMR від краснухи, кору, епіпаротиту). Інші – на певний час, наприклад вакцини від грипу. Вичерпної інформації, на який період забезпечує захист вакцинація від COVID-19, наразі немає, дослідження тривають. Але як припускають науковці, з восьмого-дев'ятого місяця після повного базового курсу (два щеплення) імунітет до COVID-19 поступово згасає. В деяких державах (Ізраїль, США, Італія, Китай) програма додаткового щеплення розгорнулася ще влітку. В Україні додаткову й бустерну (ревакцинальну) дозу також затвердили. В Міністерстві охорони здоров'я пояснили¹⁶ різницю між ними. Додаткова вводиться з метою досягнення кращого захисту для певних категорій пацієнтів (зокрема тих, хто живе з ВІЛ, проходив хіміотерапію або лікування великими дозами гормональних препаратів). Бустерна доза використовується для посилення імунної відповіді. Її вводять в період 180-270 днів після другого щеплення.

«Перевіряти COVID-сертифікати – незаконно»

Карантинні обмеження, перевірки співробітниками закладів і поліцейськими наявних у громадян COVID-сертифікатів – це одна топ-тема для численних фейків. Мовляв, все це «необґрунтоване обмеження прав», «геноцид».

- ✓ Запроваджені карантинні обмеження мають на меті захистити від поширення COVID-19. Питання захисту від інфекційних хвороб регулюються Законом України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»¹⁷. Відповідно ст. 30 Закону, саме Кабінет Міністрів України встановлює карантинно-обмежувальні заходи на території виникнення і поширення інфекційних хвороб та уражень людей. У постанові Кабміну №677 від 29 червня 2021 року¹⁸ одним із органів, уповноважених здійснювати контроль за дотриманням правил карантину, що мають право перевіряти сертифікати про наявність щеплення, а також результати тестування чи довідку про одужання, названо Національну поліцію. Співробітник закладу як представник юридичної особи також має право перевіряти сертифікат, якщо цей заклад планує працювати без застосування карантинних обмежень. Документ про проведеної вакцинацію (сертифікат) не містить медичної (лікарської) таємниці, жоден діагноз там не вказано. Єдине, про що він свідчить, – підтверджує сам факт вакцинації. Натомість будь-яка обробка (збір, зберігання, використання, передача тощо) персональних даних після проведення перевірки чинності COVID-сертифіката дійсно заборонена.

«Не мають права відстороняти від роботи невакцинованих!»

Затвердження, а згодом розширення Міністерством охорони здоров'я України переліку професій, для яких вакцинація проти COVID-19 стає обов'язковою, зустріло обурення: «відстороняти від роботи протизаконно!»

✓ Відповідно до ухваленого ще в 2000 році Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», у разі загрози поширення особливо небезпечної інфекції (а COVID-19 входить до цього переліку) на території можуть запроваджуватися обов'язкові профілактичні щеплення. Стаття 46 Кодексу законів про працю дозволяє роботодавцю відсторонювати працівника від роботи в різних випадках, передбачених законодавством. Саме такий виняток і вказаний у статті 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб»¹⁹.

Згідно з наказом МОЗ, відмовитися від щеплення, зберегти робоче місце та заробітну плату мають право лише працівники з медичними протипоказаннями²⁰. Сімейний лікар має заповнити затверджену форму № 028-1/о²¹ на підставі медичних записів про стан здоров'я пацієнта з урахуванням певних критеріїв абсолютних протипоказань, коли ризики від проведення вакцинації значно перевищують переваги щеплення, або застережень (так звана «вакцинація з пересторогою»).

Таким чином, вакцинація від COVID-19 в Україні не є ані насильницькою, ані примусовою. Лише для окремих категорій професій вона є обов'язковою²².

Практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), на який посилаються опоненти щеплень, вказує, що у випадку поширення інфекційних хвороб захист від них – зокрема вакцинація – є суспільним, а не особистим інтересом. Як роз'яснює ЄСПЛ, «обов'язкова вакцинація – це втручання, однак таке втручання є виправданим і не є порушенням статті 8 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, якщо воно було законним, переслідувало легітимну мету та було необхідним в демократичному суспільстві». Таку відповідь Європейський суд з прав людини дав у справі «Соломахин проти України» (2012 р.)²³, в якій заявник оспорував проведення вакцинації від дифтерії. Дане рішення Суду, як і багато інших позицій в попередніх рішеннях ЄСПЛ щодо вакцинації дають зрозуміти, що вакцинація в умовах пандемії відрізняється від медичного втручання за інших умов.

«Природні антитіла кращі ніж набуті внаслідок вакцинації»

Вам також доводилось чути або читати: «Я перехворів (-ла), у мене високий титр природних антитіл проти коронавірусу?»

✓ Після одужання від COVID-19 людина отримує певний імунітет. Його тривалість поки достеменно не вивчена, наявні випадки повторного захворювання. Так чи інакше, після одужання імунітет знижується. Також, якщо людина перехворіла в легкій чи безсимптомній формі, рівень антитіл може бути доволі низьким. Тому, згідно роз'ясненням²⁴, вакцинація може бути відтермінована на 3 місяці. Більш конкретний час встановлює лікар, але відтермінування не виключає необхідності вакцинації. Ймовірність знову заразитися для невакцинованих є у кілька разів вищою. Крім того, вакциновані люди переносять хворобу легше, іноді взагалі без симптомів: коли в організмі вже є антитіла, при «зустрічі» з вірусом імунна система починає протидіяти йому швидше.

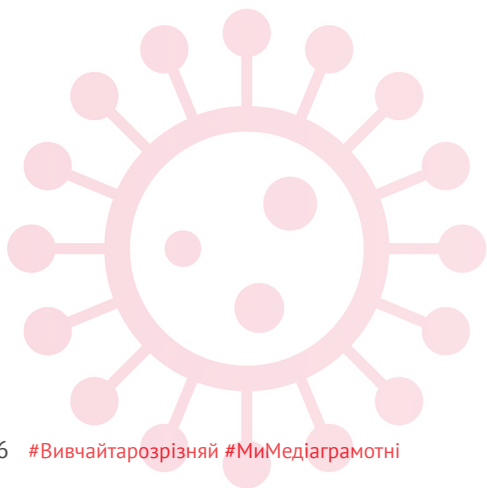
І зараження, і вакцини діють за схожим принципом. Різниця полягає в тому, що вакцинація лише симулює хворобу, в той час як природне зараження – це повноцінна хвороба, що може призвести до серйозних ускладнень аж до летальних.

Як можна побачити, фейками, дезінформацією, відверто абсурдними вигадками або просто невірним тлумаченням інформації медичної проблематики грішать по всьому світі – не тільки в Україні. Проте саме українці, свідчать, експерти з медіаграмотності, найбільш затято їх розповсюджують. І це потрібно виправити!

Матеріали розроблені в рамках грантової програми проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується IREX (Рада наукових досліджень та обміну) за підтримки Посольств Великої Британії та США. Зміст матеріалів не обов'язково відображає думку та не є офіційною позицією IREX, а також Уряду Великої Британії та США. Дані матеріали дозволяється використовувати із навчальною метою та за умови, якщо це здійснюється безплатно для кінцевого споживача.

#Вивчайтарозрізняй #МиМедіаграмотні

1. Дані <https://ourworldindata.org/covid-vaccinations>
2. <https://www.president.gov.ua/news/iz-sichnya-tisyachu-griven-yaku-otrimayut-vakcinovani-gromad-72001>
3. <https://www.who.int/publications/i/item/a73-32---report-by-the-director-general---smallpox-eradication>
4. «Які вакцини використовуються для вакцинації в Україні» – МОЗ <https://vaccination.covid19.gov.ua/for-doctors/types-of-vaccines>
5. <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/variants/delta-variant.html>
6. https://khub.net/web/phe-national/public-library/-/document_library/v2WsRK3ZIEig/view_file/479607329?_com_liferay_document_library_web_portlet_DLPortlet_IN-STANCE_v2WsRK3ZIEig_redirect=https://khub.net:443/web/phe-national/public-library/-/document_library/v2WsRK3ZIEig/view/479607266 Дослідження UK Health Security Agency
7. <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/nejmoa2108891> Результати дослідження, Що опубліковані в науковому виданні «The New England Journal of Medicine» в серпні 2021 року
8. <https://www.facebook.com/moz.ukr/videos/995620121022276/> Брифінг від 14 грудня головного санітарного лікаря України Ігоря Кузіна
9. <https://www.cdc.gov/media/releases/2021/s1029-Vaccination-Offers-Higher-Protection.html>
10. <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/covid-19-assessment-further-emergence-omicron-18th-risk-assessment>
11. <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator/covax>
12. <https://www.reuters.com/article/uk-factcheck-covid-19-vaccine-modify-idUSKBN22U2BZ> спростування фактчекерами Reuters
13. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_575#Text – Текст Загальної декларації про людський геном і права людини
14. <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/nejmoa2104983> Результати дослідження Preliminary Findings of mRNA Covid-19 Vaccine Safety in Pregnant («Попередні висновки про безпечність мРНК-вакцин проти Covid-19 у вагітних») були вперше опубліковані 17 червня 2021 року в журналі The New England Journal of Medicine.
15. <https://www.healthline.com/health-news/why-you-need-to-get-vaccinated-even-if-youve-already-had-covid-19-#What-happens-when-people-dont-get-vaccinated> Аналіз фахівців з Університету Вандербілт у Теннессі стосовно рівня антитіл після вакцинації та після зараження
16. <https://www.facebook.com/phc.org.ua/posts/3549222421869127>
17. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12-#Text> Текст Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб»
18. <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-i290621-677>
19. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>
20. <https://docs.google.com/document/d/1rYzWrzWOqt1EpPAS6leYT5HGXiCKi5Qu/edit> Перелік медичних протипоказань та застережень, за якими надаються протипоказання до вакцинації проти COVID-19
21. <https://moz.gov.ua/article/news/moz-zatverdilo-formu-dovidki-pro-protipokazannja-do-vakcinacii-proti-covid-19> МОЗ затвердило форму довідки про протипоказання до вакцинації проти COVID-19
22. <https://www.kmu.gov.ua/news/moz-zatverdilo-perelik-profesij-dlya-yakih-shcheplennja-proti-covid-19-ye-obovyazkovim> МОЗ затвердило перелік професій, для яких щеплення проти COVID-19 є обов'язковим
23. <https://ips.ligazakon.net/document/SO000428> Остаточне рішення у справі «Соломахін проти України» (Заява N 24429/03)
24. <https://www.health.harvard.edu/diseases-and-conditions/coronavirus-resource-center>

CORONAVIRUS

COVID-19

VACCINE

For injection only 5ml

VIRUS

COVID-19

VACCINE

For injection only